

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22, telefon 2326. Čekovni račun št 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja, vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 43 • Maribor, četrtek, dne 13. aprila 1939 • Leto XIV

Za državljansko enakopravnost delavstva.

Temelji današnje države so veljavno sprejeti zakoni in njih pravično izvajanje. Razumljivo je, da morajo tudi zakoni biti taki, da je z njimi zajamčena enakopravnost vseh državljanov. To bi bil ideal današnje države in če se zakoni še pravično izvajajo, potem je razvoj jako lahek, smotren, v katerem se bolj in bolj uveljavlja interesna skupnost. Interesna skupnost se nikdar ne more gojiti tam, kjer državljani drug na drugega preže, kako bi ga gospodarsko in politično izkoriščali in v ta namen dajejo enemu delu državljanov vse pravice, drugemu jih pa odrekajo z direktnim pritiskom ali z raznimi političnimi frazami. Kadar igrajo vlogo pri deljevanju zakonitih pravic politični interesi, tedaj se zakoni ne izvajajo in je pravica — pristranska. To pa ne more zbuhati splošnega zaupanja, zaupanja niti v pravičnost države, kar bi moralo biti dejstvo v vsakem primeru.

Navajamo nekaj primerov. Imamo samoupravne ustanove in zavode. Zakone, ki določajo, kako se naj izvaja samouprava v njih. Delavstvo je vse samouprave, v kolikor se je moglo uveljaviti, vzorno in marljivo vodilo. Naenkrat ni več volitev v te korporacije. Delavske organizacije so ponovno zahtevale volitve vanje, ponovno pravimo. Toda volitev ni in samouprave se imenujejo na podlagi raznih pooblastil, kakor pravijo, iz politične potrebe.

Opravičeno bi delavstvo vprašalo, kaj je delavstvo zakrivilo, da ne more in ne sme več vršiti v tem oziru svojih pravic? Zakaj imajo v tem oziru drugi državljani vso svobodo, da svoje ustanove upravljajo po svoji dobri vesti in volji, delavci in nameščenci pa ne? Nobene realnega vzroka ni, da se delavcem in nameščencem v teh vprašanjih omejuje državljanska pravica in jih s tem postavlja v drugo vrsto državljanov z manjšimi pravicami.

Poudarimo pa, da so v dosednji ljubljanski delavski zbornici vse strokovne organizacije sodelovale, v redu sodelovale. Vendar je bila uprava in skupščina delavske zbornice, čeprav je v njej bil zastopan tudi oblastveni nadzornik, odstavljena in imenovana nova samouprava iz čisto drugih vrst, kakor žele volilci, po nekem tujem nedelavskem vplivu. To vzbuja nezaupanje in ne more pospeševati med interesi delavske zbornice čuta pravičnosti in čuta državljanske enakopravnosti.

Vrhutega obstoja tendence istih vplivov, da se čim bolj otežkoči delovanje strokovnih organizacij, kakor da delavci in nameščenci ne bi bili enakovredni državljani.

V tem postopku z državljani delavci vidimo veliko zmoto in krivico, proti kateri moramo protestirati.

Rumunija, Turčija in Grčija soglasne glede samobrambe

Med Rumunijo, Grčijo in Turčijo je sklenjen po načelih balkanske zveze sporazum, po katerem se bodo medsebojno in skupno branile eventualno tudi z orožjem.

Grški opozicionalci so izjavili (Venizelos mlajši in general Plastiras), da z ozirom na mednarodni položaj opuste opozicijsko delovanje in s tem podpro obrambo države proti eventualnim tujim napadom.

Poljski veleposlanik v Parizu je obiskal francoskega zunanjega ministra Bonneta, s katerim je imel daljši razgovor.

Italija zasedla Albanijo

Italijanske čete zasedle vse večje kraje. V albanskih gorah se boji še nadaljujejo

V početku preteklega tedna so inozemski časopisi opozorili tudi našo javnost, da zbira Italija svoje čete v južno-italijanskih pristaniščih in da se s tem v zvezi pripravlja neka akcija proti Albaniji.

V angleškem parlamentu je bilo govora o teh italijanskih pripravah, vendar je Chamberlain izjavil, da mu o tem ni ničesar znano.

Na veliki petek zjutraj ob pol 5. uri je iznenada pričela nastopati italijanska armada proti Albaniji. Iz Brindisija je odplulo okrog 100 italijanskih vojnih ladij proti albanski obali, zaeno z njimi pa se je dvignilo čez morje tudi 400 letal. Albanska vlada je bila nad to bliskovito akcijo presenečena. Vojaštvo v garnizijah in orožništvo je na povelje dalo odpor. Takoj nato pa so začele italijanske vojne ladje obstreljevati obmorska mesta kot Skader, Drač, Valona in Santa Quaranta. Granate so rušile hiše, v katerih je spalo nič hudega sluteče prebivalstvo, pa tudi pristaniške naprave, ki so jih zgradili Italijani. Letala so pomagala vojnim ladjam in metala bombe na mesta. Po večurnem obstreljevanju se je Italijanom, ki so nastopili z veliko premočjo, posrečilo izkrcati čete, ki so začele s prodiranjem v notranjost države.

Kralj in vlada sta pobegnili iz Tirane v Elbasan, od tam pa čez mejo v Grčijo. Še pred kraljem je odšla v Grčijo kraljica Geraldina, ki je šle 5. aprila rodila prestolonaslednika.

Oklic albanske vlade

Albanska vlada je pred begom iz Tirane naslovila oklic na ves svet, v katerem protestira proti napadu na neodvisnost države in se obrača zlasti na Pariz in London za pomoč.

Kaj zahteva Italija od Albanije?

Pobegla albanska vlada je obvestila javnost, da je italijanska vlada zahtevala od nje nič več in nič manj kot ukinitve smotnosti in neodvisnosti države. V duhu italijanskih zahtev bi bila morala Albanija dopustiti, da bi bila italijanska vojska zasedla najvažnejša oporišča v državi. Vlada bi se bila morala preosnovati po želji rimske vlade na ta način, da bi bil imenovan za ministra Italijan, ki bi ga bila predlagala italijanska vlada. Razen tega bi bili v vseh albanskih ministrstvih nameščeni italijanski podtajniki. Albanija bi morala ukiniti svoja diplomatska zastopstva in poveriti zastopstvo svojih interesov Italiji.

Zakaj je nastopila Italija proti Albaniji?

Italijanska vlada zatrjuje, da je hotela samo podaljšati doslej veljavno prijateljsko in vojaško pogodbo z Albanijo. Njen predlog pa, da je naletel na nerazumevanje in sovražen odpor v Albaniji. Albanska vlada da je baje organizirala demonstracije proti Italiji, ki so zavzele tak obseg, da so italijanski državljani morali bežati iz države. Da zaščititi varnost in imetje svojih državljanov, predvsem pa tudi kapital, ki ga je investirala v tej deželi, je morala nastopiti z orožjem in ker je trčila na odpor, je prišlo do odprtega boja.

Italijansko časopisje piše tudi, da je kralj Zogu nameraval napasti Jugoslavijo in da je bila Italija tudi radi tega prisiljena nastopiti, da obvaruje mir na Balkanu.

Nova albanska vlada

Pod protektoratom Italije se je postavila nova albanska vlada, v kateri so zastopani protivniki kralja Zoguja. Ta vlada je odredila, da albanski zastopniki v inozemstvu ne smejo več podvzemati nobenih akcij. Obenem je sklicala ustavotvorno skupščino, v katero bodo poslali posamezni okraji po pet do petnajst zastopnikov, v sorazmerju s številom prebivalcev.

Mussolinijeva zahvala Jugoslaviji

Kakor se zatrjuje iz Beograda, je bila naša vlada o akciji italijanske vlade v

Albaniji sproti obveščena. Radi prijateljskega zadržanja Jugoslavije v italijansko-albanskem sporu vlada v Rimu veliko vznemirjenje in je Mussolini poslal vladi v Beogradu brzojavno zahvalo. Obljubil pa je še posebno pismo.

50.000 Italijanskih rezervistov

je bilo te dni vpoklicanih pod orožje zaradi zasedbe Albanije. V Italiji je sedaj en milijon vojakov pod orožjem.

Muslimanski svet ogorčen

Radi italijanske zasedbe Albanije je zavladovalo po vsem muslimanskem svetu veliko ogorčenje proti Italiji.

Kakšen smisel ima nastop Italije v Albaniji?

Italija je polotok, ki je na vzhodu, zapadu in jugu obdan od morja. Vzhodni del polotoka meji na Jadransko morje. Nasproti italijanskemu obrežju na Adriji leži Albanija. Italijansko in albansko obrežje se približata drug drugemu na razmeroma silno kratko razdaljo v takozvanem Otrantskem prelivu, ki tvori nekakšna vhodna vrata v Jadransko morje. Za Italijo je važno, da ta vrata lahko nemoteno nadzoruje in jih po potrebi tudi zapre. V to svrhu mora imeti svoja oporišča tudi na albanski strani. Spričo napetosti, ki vlada na Sredozemskem morju, je za Italijo važno, da si v slučaju vojne zavaruje vso vzhodno obalo na ta način, da blo-

kira Otrantski preliv. Ako je ta preliv neprodirno zaprt, grozi Italiji nevarnost z morja edinole od juga in zapada. Na ta mesta potem lahko osredotoči velik del svoje mornarice, ki bi jo sicer morala imeti v Sredozemskem morju.

Posed Albanije je pa za Italijo važna tudi radi tega, ker od tu lahko uveljavlja svoj vpliv na ostalem delu Balkana. Albanija meji na Jugoslavijo, pa tudi na Grčijo, čije pristanišča so nekakšna pomorska baza za angleško brodovje v Sredozemskem morju.

Ti razlogi so vodili Italijo pri zasedbi Albanije. Ker Albanija ni hotela pristati na italijanske predloge zlepa, je morala zgrda.

Kaj pravilo v Londonu in Parizu?

Nastop Italije proti Albaniji je vzbudil novo ogorčenje v Parizu in Londonu. V Londonu izjavljajo, da na Albaniji sami niso direktno zainteresirani, pač pa posredno. Na vsak način predstavlja zasedba Albanije po Italiji kršitev lanskoletnega velikonočnega sporazuma glede ohranitve tedanjega stanja v Sredozemskem morju.

Tako v Parizu kot v Londonu naglašajo, da je akcija Italije v zvezi s Hitlerjevo izjavo, da bosta Rim in Berlin nastopila proti obkroževalnim poskusom Pariza in Londona na evropskem vzhodu, kjer se preko Poljske gradi blok držav, ki hočejo ohraniti svojo ne-

odvisnost od Berlina in Rima. V podkrepitev navajajo, da je nastop proti Albaniji sledil neposredno po razgovorih načelnikov italijanskega in nemškega generalnega štaba.

Angleški parlament in lordska zbornica se bosta sestala v četrtek. Na sejah bodo razpravljali o novo nastalem političnem položaju in zasedbi Albanije po italijanski vojski.

V duhu prijateljske pogodbe.

Nemško časopisje piše, da je Italija nastopila v Albaniji na podlagi prijateljske pogodbe, ki je obstojala med Albanijo in Italijo.

Izjava Italije Angliji

Zasedba Albanije samo začasna!

Iz Londona prihaja vest, da je Mussolini poslal osebno pismo Chamberlainu, v katerem mu sporoča, da je zasedba

Albanije samo začasna in da ne name-rava kršiti neodvisnosti te države.

Socialisti na Poljskem

Socialist župan v Lodzu.

V industrijskem mestu Lodzu na Poljskem imajo socialisti večino v občinskem svetu in je bil izvoljen za župana sodrug Jan Kwapinski. Zanj so glasovali tudi demokrati. Lodz je za Varšavo največje poljsko mesto.

V novoustanovljenem pristaniškem mestu Poljski Gdinji so socialisti dobili od 32 občinskih mandatov 15 mandatov in so najmočnejša stranka v občinski upravi.

Socialisti za koncentracijo političnih sil.

Poljska reakcija, ki se je izživljala v

politični diktaturi in terorju, je spravila državo v negotovo situacijo in se nahaja sedaj v veliki zadregi zaradi močnega ogrožanja državnih mej. Zaradi tega zahtevajo socialisti in kmetiška stranka vrnitev demokracije ter združitve sil v obrambo poljske neodvisnosti.

Sedaj pa manjka Slovaškom učiteljev. Ker je slovaška vlada odpustila vse češke uradnike in učitelje, je morala pozvati vse svoje slovaške vpokojene učitelje, da kljub starosti nastopijo zopet službo, ker so ostale šole brez učnih moči.

Zakon o zaščiti delavcev in Delavske zbornice

Zakon o zaščiti delavcev določa delokrog Del. zbornic kot razrednih predstavnic delavcev in nameščencev. Ta zakon je še vedno v veljavi.

Če se razpuste skupščine zbornic, določa § 65. tega zakona, »da se takoj razpišejo volitve, tako da je mogoče nove skupščine sklicati najkasneje v treh mesecih po razpustu starih.«

Tudi Delavska zbornica za Slovenijo ima glasom tega zakona v svojih pravih to-le določilo (§ 92):

»V slučaju razpusta same skupščine

Kdaj sme ministrstvo razpustiti delavsko zbornico?

§ 65. zakona o zaščiti delavcev določa:

»Minister za socialno politiko sme po zaslišanju svojih pristojnih organov odrediti razpust zbornic, odnosno njih upravnih odborov:

zbornice se imajo razpisati takoj nove volitve, tako da se more sklicati nova skupščina najdalje v roku treh mesecev po razpustu stare. Ako ne bi bile izvršene volitve novih članov zbornice, (t. j. ako jih ne bi razpisala zbornica sama), more ministrstvo za socialno politiko razpisati dotične volitve, pri čemer pozove poedine centralne strokovne organizacije, da imenujejo osebe, ki bi jih imela imenovati po volilnem redu delavske zbornice.«

Po zakonu bi se morale torej še ta mesec razpisati volitve v Delavsko zbornico v Ljubljani in koncem prihodnjega meseca se morajo izvršiti.

a) Če se skupščine zbornic in upravnih odborov težko pregreše zoper odredbe tega zakona, statutov ali poslovnikov; b) če izstopita ali izgubita članstvo dve tretjini članov upravnih odborov.»

Pred nadaljevanjem razgovorov o sporazumu

»Kdo če rešiti probleme je popolnoma vseeno.«

Za velikonočno številko »Politike« je napisal predsednik vlade Dragiša Cvetković članek, v katerem pravi:

»Prilike in čas, v katerem živimo, zahtevajo več resnega dela in manj politiziranja ter političnega nadkriževanja. Tudi ljudje so v tem trenutku sporedni, glavni so problemi. Kdo jih bo rešil, je popolnoma vseeno, toda ali jih bo rešil in kako jih bo rešil, to je glavno, to je tudi kar zanima vso našo javnost in ves naš narod. Narod pričakuje dela, ker je sit političnih kombinacij, fraz in raznih obljub.«

Iz teh besed sledi, da predsednik vlade nikakor ne misli, da bi bila edino sedanja vlada in njeni predstavniki poklicani skleniti in podpisati sporazum, ampak da je to popolnoma vseeno, komu bo pripadla ta naloga.

Posvetovanje združene opozicije.

Predstavniki združene opozicije so se sestali v Beogradu v stanovanju bivšega zunanjega ministra dr. Niščića, dne 11. aprila. — »Hrvatski dnevnik« omenja s tem v zvezi izjavo predsednika vlade Cvetkovića in članek dr. Laze Markovića v »Politiki« in pravi, da sta to dva značajna pojavi, ki tvorita uvod v razgovore v Beogradu, ki jih je v imenu dr. Mačka začel s predstavniki združene opozicije inž. Avgust Košutić.

Poljska in Rumunija

Poljski zunanji minister Beck je izjavil, da sklone pogodbo z Anglijo, ne pa tudi z Rusijo. Londonske državniške je opozoril Beck, da bi bilo mogoče pridobiti za obrambni blok tudi Madžarsko. Poljska je tudi pripravljena sodelovati z Rumunijo, ne more pa skleniti z njo vojaške zveze, ker je v prijateljstvu z Madžarsko. Poljska bi le posredovala med Madžarsko in Rumunijo, če bi bilo mogoče.

Odpoved nemško-poljske pogodbe. Po vestih iz Berlina bo nemška vlada v kratkem odpovedala pogodbo s Poljsko, ki je bila sklenjena leta 1934.

Doma in po svetu

Več dela, manj govorjenja. Ta svet smo slišali za veliko noč. Svet je dober. Z delom je pa nedvomno v zvezi sodelovanje med ljudmi in v javnem življenju. Kako naj dobi državljani veselje do dela, če ne sodeluje sam, če ne pozna cilja in problemov, če ni prepričan, da gre delo v pravi pravci, ki ga bo navdušil za cilje, ki jih delo ima. To je predpogoj, da bo več dela, manj uganjanja in prekanja. V ta namen pa je potrebna politična svoboda, ki bo avtomatično izolirala prazno govorjenje in sedanjo negotovost.

Prevzem delavske zbornice v Ljubljani. V petek je bil določen prevzem ljubljanske delavske zbornice. Prevzem se ni izvršil, ker stara uprava ni bila razrešena in ker prevzemalci zbornice niso imeli nobenega pooblastila v ta namen.

V imenovani samoupravi ljubljanske delavske zbornice je zastopanih, vsaj po našem mnenju, 10 odstotkov organiziranih delavcev in nameščencev, 90 odstotkov pa ne. Zastopstvo organiziranega delavstva v zbornici torej ni v nikakem razmerju.

Znani duhovnik in bivši župnik Križman, ki je odgovoren vsaj moralno za pisavo glasila ZSD, je tudi imenovan v samoupravo ljubljanske delavske zbornice. Kako bo tam zastopal delavske interese, ker se v svojem glasilu tako neokusno zavzema za »diktaturo« nad delavstvom, res ne vemo.

Kdo je kralj Zogu? Albanija je dežela, čije prebivalci so takozvani skipetarji. Po veri so deloma rimokatoliki, v pretežni večini pa muslimani. Rimokatoliki so Malisori na severu Albanije. Pred prihodom Zoguja na oblast je bil predsednik albanske države katoliški škof Fan Noli. Kralj Zogu je bil za časa svetovne vojne avstrijski nadporočnik. Predno je prišel na prestol, je živel v Jugoslaviji, ker sta si bila s Fan Nolim velika nasprotnika.

Hitlerjeve rojstne petdesetletnice dne 20. t. m. se bo udeležila tudi posebna bolgarska delegacija.

Po vesteh vatikanskega radia ni v Nemčiji nobene oficijelne organizacije več, ki se ne bi pečala z razkristjanjenjem države, družbe, rodbine in šole. Avstrijski katoliški učitelji se bodo odslej v posebnih »vzgojevališčih« pretvarjali v nacionalne socialiste.

Hitlerjanci v Eupenu. V nedeljo pred volitvami se je prečitelo v vseh cerkvah škofije Liège, kamor pripadajo tudi kraji z nemškim prebivalstvom, pastirsko pismo škofa Kerkhofsa. Okrožnica ostro obsoja nacionalsocializem in razizem. Radi branja te okrožnice je prišlo v mnogih cerkvah do incidentov, največji so bili v Eupenu. Ko se je v tamošnji cerkvi začelo brati pastirsko pismo, so se začeli nacisti smejeti ter ob žvižganju zapustili cerkev. — Pred cerkvijo so opljuvali urednika časopisa »Frenz-Echo«, ki je edini nemško pisani antifašistovski list v Belgiji.

Švicarski in belgijski zlati zaklad v Ameriko. Na parnik »Aquitania« so natovorili v francoskem pristanišču Cherbourgu osem ton švicarskega in devet ton zlata belgijske narodne banke v vrednosti 1500 milijonov frankov, ki je poslano na ameriško zvezno narodno banko. Razen tega je odpeljal parnik »Montcalm« za 9,9 milijard švicarskih frankov zlatih kovancev na naslov državne banke v Kanadi.

Dva soseda. Živela sta v srednjem veku dva soseda. Eden je bil mogočen, sicer vlijuden, drugi pa razkrojen in razmišljen, ki pravzaprav ni vedel, kako bi se ravnal, da bi ga vendar vsi cenili in spoštovali. Neprestano je delal usluge svojemu sosedu in se mu prikupoval, kakor je vedel in znal v nadi, da bo s svojim sosedom, ker je sam preveč raztresen, najlažje oral svoje njive in gojil svoje gozdove. Sosed je opazil to samostojnost, pa je rekel: Daj, ti bom pomagal. Prijatelja sva, zakaj bi ti jaz ne nudil vso svojo pomoč. Ti boš živel na svoji zemlji, jaz pa bom vodil tvoje gospodarstvo, ker sem bolj spreten in tvoje in moje posestvo bo služilo obema. Velika posestnika bova oba in mogočna. Jaz dam posestvu duha in življenje, ti pa delo. To bo najlepša harmonija med nama, ki jo bodo sosede zavidali, midva (mogočni sosed si je mislil: vsaj jaz) se bova pa smejala vsem drugim, ki ne razumejo pravega prijateljstva sosedov.

Beograd se jako lepo razvija. Jugoslovansko glavno mesto Beograd ima danes 405.000 prebivalcev (s Pančevom in Zemunom). Po veri je 77,7 odst. pravoslavni, 15,3 odst. katoliki, 3,3 odst. židovi in 1,3 muslimanov. V Beogradu prebiva tudi 16.500 Rusov, 18.000 Nemcev in 9100 Madžarov. Posebno zanimivo je, da ima Beograd danes 2501 milijonarjev, kar je prav zanimivo, če pomislimo, da je v svetovni vojni avstrijska soldateska uničila, kar je mogla. — Beograd je imel še leta 1921. le 111.740 prebivalcev in v letu 1820. le okoli 5000.

Še en nemški dnevnik v Parizu. Poleg demokratično usmerjenega nemškega dnevnika »Pariser Tageszeitung« je začel pred kratkim izhajati v Parizu še nov demokratičen dnevnik »Die Neue Presse«, ki se označuje kot »Auslandsdeutsches Organ«.

28 ljudi je zasulo skalovje, ki je padlo na nek otroški penzionat v mestu Flim v Švici. Izpod razvalin so izvele 11 ljudi, med njimi pet mrtvih, ostali pa so še pokopani pod razvalinami in najbrž ne žive več.

Nemški radio v Breslavi je pred kratkim spustil v svet to-le vest: »Jud Torquemada, španski kardinal in veliki inkvizitor, je bil prvi predhodnik rdečih morilcev v Španiji, bil je prvi španski čekist.«

4000 španskih republikanskih vjetnikov utrjuje špansko mejo pri Gibraltarju.

Iz češke

Preiskovalna komisija v Pragi. Izdana je naredba, po kateri se ima preiskati premoženje vseh javnih delavcev ter ugotoviti, kako so prišli do svojega premoženja. Druga komisija bo imela nologo, preiskati vplive židovskih in prostozidarskih lož na javno življenje v bivši Češkoslov. republiki. Med politiki vseh strank vlada razumljivo vznemirjenje.

Spremembe pri veleindustriji. Iz vodstva Zveze čeških industrijalcev so bili izločeni generalni ravnatelj Vitkovičevih železarn Federer, generalni ravnatelj Kemične tovarne v Ustju, docent Baš, iz železarskega kartela dr. Heksner, iz sladkornega kartela Robert Mandel, iz spirtnega kartela ing. Pik, iz trgovske zbornice v Plznu predsednik in dva ravnatelja.

C. Nordhoff in J. N. Hall:

HURIKAN

Ko so prispeli vsi čolni, je Fakahau o tem obvestil guvernerja. De Laage je pregledal vse čolne kar najbolj skrbno. Poglavarjev veliki čoln na jadro je seveda manjkal. Guverner je to opazil, pa ni črnil besede.

Občinska hiša je pri Polinezijcih javen zborovalni prostor vaščanov. V Manukuri je bilo to lepo, odprto, na obeh koncih zaokroženo poslopje; streha iz pandanusovih listov je počivala na stebrih iz tohonovega lesa. Poslopje je bilo petdeset čevljev dolgo in petindvajset čevljev široko, tla iz koralnega peska pa so bila pokrita z rogoznicami.

Vsi odrasli so se sedaj zbrali tamkaj. De Laage je stopil na podij; njemu ob strani je stal poglavar, ki naj bi bil tolmačil. Tega jutra nisem bil navzoč samo kot gledalec, ampak — četudi proti svoji volji — kot soudeleženec pri dogodkih, ki so potem sledili. Kó je zborovanje pričelo, nisem imel niti pojma o tem za kaj gre. Domačini mi niso povedali kar so bili zvedeli od poglavarja, de Laage pa, četudi me je bil pozdravil ob mojem prihodu, mi ni povedal zakaj me bo potreboval. Prosil me je samo, da naj zavzamem mesto na podiju poleg njega.

Vsekakor mi je bilo to v veliko zabavo, ker se nisem nikdar utrudil študirati obraze ljudi z Manukure. Tu sem jih imel vse zbrane, moj pogled je romal od enega do drugega, jaz pa sem primerjal shod z drugimi shodi, katerim sem bil prisostvoval

na različnih otokih.

Med prebivalci teh otokov postojajo velikokrat silne razlike, da bi človek mislil, da gre tu za pripadnike različnih ras. Tega naziranja glede Polinezijcev so v ostalem bili tudi mnogi raziskovalci. Le-ti razločujejo na posameznih otočjih najmanj štiri različne rasne tipe. Temu naziranju skoro da ni oporekati. Otoki so enega za drugim poplavljeni priselenci z zahoda. Ako se človek domisli prvotne domovine teh ljudi, ki je bila najbrž Indija in misli pri tem na številna otočja, ki so služila kot prehodne postaje, je krvna mešanica, ki je tu nastala, razumljiva.

Vedno kadar je de Laage imel nagovor na ljudstvo, mu je govoril naravnost kot da bi bili ljudje razumeli francoski. Fakahu je stal poleg njega in vsakokrat, kadar je guverner prestal govoriti, je poglavar vedel, da je prišel trenutek, ko mora povedano prevesti. De Laage je izgledal silno resen in strog, njegov nastop je napravil velik vtis. V kratkih besedah je sporočil zborovalcem, da se pobežli kaznjene Terangi mora skrivati nekje na Manukuri. Nikakor pa ni dolžil domačinov, da o tem kaj vedo. Zato pa je tembolj govoril o trdovratnosti Terangija, ki se ni hotel podvreči disciplini v jetnišnici in o njegovih številnih pobežih, ki so bili mogoči samo radi tega, ker so oblasti na Tahitiju mlo postopale z njim.

Terangi je to dobrotljivost grdo zlorabil. Prvotno je bil obsojen samo na šest mesecev. Ako bi bil kazni sprejel, bi bil že davno svoboden. Radi svoje trdoglavosti si je svojo kazen podaljšal. Ob priliki

svojega zadnjega pobega je usmrtil celo nekega ječarja. Vlada je trdno odločena, da begunca zopet vlovi. Ako bo potrebno, bo poslala iz Papeete tamkaj zasidrano topničarko, da ga poišče. Naj si bo že zadržanje prebivalcev na Manukuri napram Terangiju tako ali tako, je pa vendar dolžnost slehernega moža in žene na otoku, da pomaga njemu, guvernerju in mu omogoči, da begunca prime. On da pričakuje od vsakogar, da bo to dolžnost vestno izpolnil.

Ljudje so molče poslušali in ko je de Laage končal svoja izvajanja, ni bilo stavljeno nobeno vprašanje in ni padla nobena opazka. Posebno sem opazoval Tavija, ki je sedel neposredno pri podiju, svoji ogromni roki sklenjeni na trebuhu. Besede guvernerja je poslušal enako mirno in pozorno kot je bil vaju poslušati pridigo očeta Pavla.

Nato je de Laage zaključil zborovanje in naročil ljudem, da naj počakajo njegovih nadaljnjih navodil zunaj poslopja. Sedaj šele me je prosil, da naj mu pomagam pri nameravanem zasledovanju. Sam je hotel voditi ekspedicijo, ki je imela nalogo, da preišče otok Manukuro. Ako bi Terangija tamkaj ne našli bi ga iskali na severno ležečih koralnih otočjih vse do Matu Ateje. Mene pa je prosil, da naj stopim na čelo druge odprave, ki naj preišče koralne otočke ležeče v nasprotni smeri in sicer najpreje Motu Tongo. Rekel mi je, da mu je nerodno, ker me mora nadlegovati, toda drugemu da ne more zaupati, dve odpravi pa sta neobhodno potrebni, ako naj ima zasledovanje uspeh, da se vjame Terangija.

(Dalje prihodnjič.)

Odlomek iz velikonočnega pozdrava dr. Mačka

»... Sila je slabo orožje v vladanju nad narodi.«

»Sila sega samo do tam, do kamor more doseči nje nosilec s svojo premočno fizično silo... In to ni tako mnogo, kakor se navadno misli, niti ne spričo moderne tehnike vladanja. To vedo tudi nasilniki, ki vladajo. — V zgodovini vidimo, ki je polno nasilja, da se niti en nasilnik ni upal nastopiti v imenu nasilja samega. In kadar je ostalo golo nasilje, ga je bilo konec. Zato skušajo nasilniki prikriti nasilje z nekakšno idejo. Ta ideja je bila v srednjem veku redoma verskega značaja. Vladari so vodili verske vojne, da povečajo svoje cesarstvo. V novejšem času skušajo na-

silje prikrivati z idejami ljudske pravice in socialnih idealov. Prav pogosto zmaguje nasilje po zaslugi svojega idejnega plašča, omame zvanečih besed, za katerimi ljudje gredo, ne da bi vprašali, kdo jih nosi.

Toda take zmage nikdar ne morejo ostati tajne. Prej ali slej se zrušijo, ker nimajo nikakega moralnega oslonca.

Tudi zadnja svetovna vojna se je vršila v imenu pravične ideje, ideje samoodločbe narodov... Po vojni se je pa malo vodilo računa o samoodločevanju narodov...«

Po »Hrv. Dnevniku«.

Osredotočenje angleških in francoskih pomorskih sil v Sredozemskem morju

Anglija in francoska admiraliteta sta odredili osredotočenje vseh pomorskih sil v Sredozemskem morju v odsekih, ki prihajajo v poštev kot izhodišča za nadaljnje operacije. Obsežni ukrepi so bili izdani na angleškem otoku Malti. Del angleškega brodograditeljskega podjetja je odplul v grške vode.

Angleški vojni prostovoljci se priključajo

V Angliji niso nič kaj navdušeni za obvezno vojaško službo. To Angležem zlasti Francija zamerja. Da to zahtevo ublaži, je povedal angleški minister dela, da se je v Angliji zglasilo do konca marca meseca 750.000 oseb za vojaško obrambno službo.

Albanija, njen postanek in začasni konec

Albanija je dežela ob Jadranskem morju, ki meji na severu in zapadu na Jugoslavijo, na jugu pa na Grčijo. Dežela obsega — kvadratnih kilometrov površine in ima nekaj nad en milijon prebivalcev. Pokrajina je gorata in za razvoj poljedelstva le malo prikladna.

Albanija je bila sestaven del nekdanjega turškega cesarstva na Balkanu. Po zmagoviti vojni balkanskih držav proti Turčiji so Srbija, Črna gora in Grčija računale s tem, da bo tudi ta pokrajina pripadla njim in da si jo bodo razdelile med seboj. Toda velesile so odločile drugače. Ko je črnogorski kralj Nikita s svojo vojsko oblegel Skader, so prispele pred to mesto avstrijske, italijanske, nemške, francoske in angleške vojne ladje in so hotele prisiliti Nikito, da prekine z obleganjem mesta. Črnogorska vojska pa je Skader kljub temu zavzela. Velesile so nato našle pota in sredstva, da so Črnogorce pa vendarle prisilile, da so se iz Skadra umaknili. Albanija je pod zaščito velesil postala samostojna država, na prestol pa je bil poklican nemški princ Wied. S tem je bilo rešeno vprašanje »evropskega ravnotežja«.

Pršla pa je svetovna vojna in Albanija je postala bojno polje.

Preko Albanije se je umaknila tedaj poražena srbska vojska sredi najhujše zime proti obali Jadranskega morja in od tod na otok Krk. Po umiku srbske vojske je potekala fronta preko cele Albanije. Severni del so imeli v oblasti Avstrijci in Nemci, južni del pa Francozi in Italijani.

Po vojni, v kateri so bile centralne sile poražene, je zopet izgledalo, da bo Albanija razdeljena med balkanske države. Toda Italija je znala to preprečiti, ker je že takrat računala s tem, da mora ta dežela postati njeno oporišče, kajti posest te dežele omogoča nadzorstvo nad Otrantsko ožino, ki tvori vrata v Jadransko morje in Italija je v stanu, da v slučaju potrebe to ožino tudi zapre.

Albanska narodna skupščina je dne 24. januarja 1925 oklicala republiko, dne 26. avgusta 1925 pa je iz republike postala monarhija in na prestol je bil postavljen Albanec Ahmed beg Zogu. Moč je živel dolgo časa v preganstvu v Jugoslaviji, kamor je bil svoj čas zbežal pred svojimi protivniki. Od tu se je vrnil na albanski prestol. Čim je bil na prestolu, je postal prijatelj Italije. Z Italijo je sklenil l. 1926. zavezniško pogodbo in l. 1927. vojaško zvezo.

Italijani so v tem času posvetili izredno pozornost Albaniji. Zgradili so albanska pristanišča, kolonizirali deželo in napravili ceste v notranjosti, ki drže prav do jugoslovanske meje na zapadu, pa tudi na jugu od Tirane v Elbasan in dalje proti grški meji. Vsa ta dela je vodila italijanska družba »Svea«, ki je investirala 50 milijonov zlatih frankov, odplačljivih s 7 in pol odstotnimi obrestmi. Razen tega se je zavezala Italija dati deželi 100 milijonov zlatih frankov brezobrestnega posojila, od katerega naj bi dobila Albanija letno po 10 milijonov zlatih frankov. Toda Italija je izplačala samo 12 milijonov frankov tega posojila. Preostanek pa ni bil nikdar nakazan, ker so Albanci pokazali voljo, da postanejo v resnici samostojni in neodvisni. L. 1933. je namreč albanska vlada odpovedala službo vsem tujim inštruktorjem v

armadi in tudi učiteljem, pri čemer so bili prizadeti Italijani. Izmed vseh inštruktorjev je ostal samo še angleški inštruktor za orožništvo.

L. 1934. sta priredili tako Italija kot tudi Anglija demonstracije svojih brodovij vzdolž albanske obale. V Albaniji je pričelo prevladovati Angliji prijazno razpoloženje. Ko se je ustanovila Balkanska zveza, je izgledalo, da se bo Albanija docela odtujila Italiji. Ker pa je bila Italija tedaj zaposlena v Abesiniji, je poskušala premostiti odtujenje na ta način, da je sklenila z Albanijo novo pogodbo, datirano od 19. marca 1936. Po tej pogodbi je bila Albanija oproščena plačila vseh dolgov Italiji. Primanjkljaj državnega proračuna za l. 1934-35 v znesku 9 milijonov zlatih frankov je krila Italija. Nadalje je italijanska vlada dovolila albanski vladi nov kredit v znesku 50 milijonov zlatih frankov proti odplačilu v 50 letih in 1 odst. obrestovanju. Posojilo je bilo izplačljivo v petih letih. Tri četrtine posojila je bilo namenjeno za podporo poljedelstva, ena četrtina pa za nakup strojev iz Italije. Razen tega je Italija prevzela albanski tobačni monopol, za katerega je plačala 3 milijone zlatih frankov, naslednje leto pa tudi monopol na ribolov, ki je prešel v last italijanske ribarske družbe »Pescalba« proti plačilu 300.000 zlatih frankov in zagotovilu 50 odstotne udeležbe albanske države na čistem dobičku.

Najvažnejše za Italijo utegne biti nafta, ki jo pridobivajo v Albaniji v Devoli, od koder je napeljana 70 km daleč po ceveh do pristanišča v Valoni. Koncesije za pridobivanje petroleja imajo v Albaniji tudi petrolejski koncerni: Standard Oil, Anglo Persian in neka francosko-albanska petrolejska družba. Toda albanski petrolej ni primeren za destilacijo bencina. Razen tega se nahaja v Albaniji najdišča bakra, pirita, premoga in bauksita. Ker Albanija več uvaža kot izvaža (l. 1937. je znašal uvoz 20.31 milijonov zlatih frankov, izvoz pa samo za 10.17 milijonov zlatih frankov), je navezana na investicije inozemskega kapitala.

L. 1937. je sklenila albanska vlada, da smejo uvažati v Albanijo samo tiste države, ki za svoj uvoz vzamejo za 70 odst. albanskih proizvodov. Vlada se je trudila, da bi dvignila poljedelstvo vsaj tako daleč, da bi dežela ne bila prisiljena uvažati pšenice in koruze. Ker je za pokritje primanjkljaja dobivala stalne podpore iz Italije, je Albanija imela zlato valuto in ni bilo trgovanje z valuto podvrženo nobenim omejitvam.

Ko je Italija v zadnjih dneh poskusila dobiti novo zagotovila s strani albanske vlade, a. l. 1. 1. 1938. (zasedba Albanije po albanskih četah, imenovanje italijanskega ministra v albansko vlado, imenovanje italijanskih podtajnikov v vsa ministrstva), je prišlo do demonstracij proti Italiji v vseh večjih albanskih mestih. Na te demonstracije je odgovorila Italija z orožjem in zasedbo Albanije. Kralj in kraljica s komaj dva dni starim prestolonaslednikom pa so morali bežati iz dežele.

Veljavnost tarifne pogodbe, ki je bila sklenjena med Društvom tiskarjev v Sloveniji in Zvezno organizacijo Saveza grafičnih radnikov i radnica v Ljubljani, je na podlagi uredbe o minimalnih mezdah razširjena tudi na tista grafična podjetja, ki so bila doslej netarifirana.

Kotiček sadružic

Ne moraš, ampak smeš!

Zdi se mi, da pride največ hudega na svetu, največ nezadovoljnosti in samotrpčnosti od tiste nesrečne besede »moram«, ki jo imajo nekateri kar ves dan v ustih. Takšne so n. pr. litanije sodobne žene: »Tako zgodaj moram vstati, da odpravim moža na delo in otroke v šolo. Potem moram ves dan delati, kuhati, pospravljati, šivati, vsak dinar moram trikrat obrniti, preden ga izdam. Pa otrokom moram pri učenju pomagati, še tam ne gre brez mene. Ponoči tudi nimam nikoli miru, moža moram poslušati, kako v spanju smrči, otroke moram odušiti, da se ne prehladijo. Oh, zakaj sem se poročila, da moram sedaj biti taka sužnja, mar bi bila ostala sama, ko sem imela tako lepo službo.« Prav nič ne pomisli na to, da je imela tedaj prav tako polna usta tistega nesrečnega »moram«, da je vedno tožila: »Ves dan moram stati pri tem nesrečnem stroju, ki mi vedno trga niti. Od jutra do večera moram sedeti in tolči po pisalnem stroju, pa se še kljub temu vedno zadira nad mano. Ves dan moram biti na nogah, da me zvečer vse boli, pa kljub temu gospodinjni nikoli nič prav ne naredim. l.t.d.« Pa nikar ne mislite, da moške ne poznajo te nesrečne besede »moram«. Morda jim je še večkrat na jeziku ko ženam, še kaka kletvica jo včasih spremlja.

Ali se vam ne zdi, da bi postalo naše življenje kar mahoma prijaznejše in svetlejše, ko bi to nesrečno besedo »moram« čimbolj črtali iz našega besednjaka in jo nadomestili z vse lepšo besedo »smem«. Ali ne zveni čisto drugače, če si gospodinja za spremembo takole reče: »Vsako jutro smem znova vstati, da odpravim družinico od doma. Ko vsi odidejo, smem za nje pripraviti kosilo, pospraviti za nje naš ljubi domek. Še pri učenju smem otrokom pomagati, še tam ne morejo brez mamice opraviti. Denar, ki mi ga mož zaupljivo izroči, smem jaz tako varčno in preudarno razdeliti, da je za vse prav. Ponoči smem nad svojo družinico čuvati in popravljati otrokom odevce. In kadar mož malo zasmrči, sem vesela, da sem jaz tista, ki smem biti vedno od njegovi strani, v veseljih in žalostih, važnih in vsakdanjih trenutkih življenja.« Pa deklet v službi, ali bi ne postalo življenje tudi njej vse bolj rožnato, ko bi rekla sama sebi, kako je vesela, da sme na delo v času splošne brezposelnosti, da sme stati v tovarni pri stroju, da sme sedeti v pisarni, da sme pospravljati in kuhati, čeprav zaenkrat še v tuji hiši. — Vsak dan je treba znova na to pomisliti, kako pusto in prazno bi nam bilo na svetu, ko bi ne imeli dela, ko bi ne imeli za nikogar odgovornosti. Potem bomo sami kaj radi obrnili besedo »moram« v besedo »smem« in začudili se bomo, kako hitro nam bo vse drugače pri srcu, kako hitro se bo vse obrnilo na bolje.

Zelenjava zastoj.

Oni, ki živi na deželi in tudi tisti, ki gre večkrat kam ven na izlet, oba premalo pomisli na to, koliko zelenjave nam zraste zastoj na travnikih, včasih boljše in bolj zdrave kakor tiste, ki nam zraste po vrtovih. Ljudje poznajo edino motovilec, najprijetnejšo pomladansko solato, ki jo začnejo že januarja nabirati med ozimino in po strniščih. Malokdo pa ve, da so tudi okrogli listi marjetice prav dobra solata, ki jo lahko uporabljamo vse leto, ne samo v zgodnji spomladi. Regrat in rman nam nudita tudi dobro solato, a le, dokler so njuni lističi majhni in nežni. Čim so malo starejši, postanejo grenki in trdi. Imenitno solato nam dajo tudi močno nazobčani mladi lističi divjega regrata ali cikorijske, ki nas potem poleti pozdravlja z lepim modrim cvetom. Spomladi nam daje še dobro solato kreša. Če zbereš mlado cvetje kreše, jetičnika in zlatice ter jih vkuhaš v močnem vinskem kislu, dobiš imenitno ponarejeno kaprno, ki po okusu prav nič ne zaostaja za onimi, ki jih kupimo za drag denar v delikatni trgovini. Lahko jih damo na maslen kruh, k siru, v razne omake itd. Da daje kislica imenitno juho, ve le malokdo in vendar jo na Francoskem nalašč zato goje v vrtovih. — Da razna spomladanska zelišča očistijo kri vseh nezdravih snovi, ki so se v njej nabrale pozimi, ve marsikdo, a se mu ne ljubi kar

tako v presnem stanju uživati ta zelišča. Pomagamo si tako, da nežne lističe vseh naštetih rastlin prav na drobno nasekljamo (bodisi kuhane ali še boljše surove), če hočemo, dodamo še peteršilja, čebule, česna in raznih dišav, nato pa primešamo surovemu maslu ali siru. Tako dobimo izvrsten nadev za kruh. Če damo k takim nadevanim kruhom še čašico lipovega čaja, kave ali mleka, pa imamo že kar dobro večerjo, ki za spremembo otrokom in odraslim enako dobro tekne.

Juha iz kislice. Primerno množino mlade kislice osuši, operi in surove prav na drobno nasekljaj. Napravi svetlo prežganje, stresi vanj kislico, dolij vode, osoli in popopraj ter pusti zavreti. Nato odstavi, dodaj juhi nekaj žlic smetane in daj na mizo s kruhovimi kockami.

Fižolov golaž. Na žlici masti pusti zarumeniti 1—2 čebuli, stresi v mast kuhan fižol, potresi z moko, nato pa zalij z vodo, v kateri se je fižol kuhal (seveda samo, če si pri kuhanju prvo vodo odllila).

Fižolova torta. 25 dkg fižola skuhaj, odcedi in pretlači skozi sito. Dva rumenjaka mešaj z 10 dkg sladkorja da se speni, nato dodaj pretlačen fižol, žlico zmlete čokolade, malo cimta in zmletih klinčkov, sneg dveh beljakov in polovico zavarka pecivnega praška. Zmes napolni v dobro namazan tortni kalup in speci torto v pečici.

Ali si že poravnal naročnino? Ako še ne, izpolni svojo dolžnost!

Delavski pravni svetovalec

Stari dolg (Komnik)

Vprašanje: Lesni trgovec mi dolguje že od leta 1932 večjo vsoto denarja, a ga kljub iskanju ne najdem. Prej je bil v Ljubljani, a sedaj je v neki drugi banovini. Imam potrdilo sodišča, da ga iztirjam. Ali je dolg že zastaran in kako bi našel dolžnika?

Odgovor: Ne vemo, kako potrdilo sodišča imate v rokah. Če imate sodbo, lahko dolžnika preganjate še 30 let. Tudi če ste trgovcu posodili denar, ga lahko še do 30 let tožite. Najdete ga lahko potem policije.

Stara steza (Preserje)

Vprašanje: S sosedom imava staro cesto čez sosedov vrt, kjer se tudi jaz vozim že tri leta na delo. Sosed pa je začel sedaj braniti vožnjo s kolesom, toda samo meni, medtem ko je mojemu sosedu dovolil. Od mene zahteva plačilo 75 din. Ali imam pravico pešhoje in vožnje s kolesom?

Odgovor: Če ste že tri leta nemoteno in brez prošnje ter brez plačila vozili s kolesom čez sosedov vrt, ga lahko tožite radi motenja posesti, če vam on sedaj naenkrat brani to vožnjo. Trajno služnostno pravico vožnje čez sosedovo zemljišče imate le tedaj, če ste vozili čez sosedov vrt Vi in Vaši predniki skupaj najmanj 30 let. Sama pravica hoje čez sosedovo zemljo še ne vsebuje tudi pravice vožnje s kolesom po dosedanjih razlagi zakona. Čisto izrecno to v zakonu ni določeno, ker je tozadevni zakon star že preko 100 let, torej iz časov, ko ljudje za vožnjo še niso uporabljali dvokoles. Najbolje bo torej, če se s sosedom tako pogodite, kar menda ne bo težko, ker mu s tako vožnjo gotovo ne delate škode.

Odpoved vajencu in posojilo (Zvečan)

Vprašanje: Mojstru, pri katerem se je moj sin učil, sem posodil večji znesek s pogojem, da mi ta znesek odplačuje v mesečnih obrokih. Sedaj pa je mojster opustil obrt tako, da je moj sin zgubil učno mesto. Pa tudi posojila mi mojster še ni v celoti vrnil. Kaj naj ukrenem? Ali ni mojster v takem slučaju dolžan oskrbeti vajenca novo učno mesto?

Odgovor: Za ostanek posojila, ki je dospelo z odpustom vašega sina v plačilo, ako ste se dogovorili tako, da vam bo mojster odplačeval posojilo v obrokih le, dokler bo vaš sin pri njem, lahko proti mojstru vložite težbo. Novo učno mesto pa je dolžno poskrbeti vašemu sinu pristojno obrtno Združenje, seveda v okviru možnosti. Napram mojstru nimate radi tega nobenega zahtevka.

Priporoča se oblastveno koncesionirano elektrotehnično podjetje

HAVLIČEK FRAN - LJUBLJANA

Sv. Petra cesta 5, telefon 3421 - Stanovanje: Zalokarjeva ulica št. 13 (Tabor)

Napeljava in poprava elektro-inštalacij za luč in motorno silo v mestu in na deželi kakor tudi na omrežju Banovinskih elektrarn. — Načrte in prijave za priklop inštalacij na Ljubljansko mestno, drugo ali Banovinsko električno omrežje izvršim za po mojem podjetju izvršena dela brez naplačila. Strokovna popravila elektrotehničnih aparatov, specialmotorjev itd. Predelava električnih likalnikov, kozmetičnih aparatov. Specialna delavnica. Blokiranje - odpravo radio motenj. Postrežba točna in vestna. Pojasnila brezplačno. Cene zmerne. Priporočila odlična. — Telefon samo 34-21.

Hranilno in posojilno društvo delavcev v Mariboru

reg zadruga z omejeno zavezo

Frankopanova ul. 37 (v lastni hiši) - Telef. 26-35

Račun pri Poštni hranilnici št. 13143

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po 4% odn. 5% proti odpovedi. Daje posojila po ugodnih pogojih na menico in vknjižbo. Zdržni delež znaša Din 200.—

Uradne ure vsaki dan od 17. do 19. ure